

Pri citácii prosím uviesť: LEMEŠOVÁ, M., ALMANOVÁ, J. Učenie sa cudzích jazykov v Komunitnom centre Kopčany – o možnostiach neformálneho vzdelávania detí. In *Rozvíjanie cudzojazyčných zručností u detí v školskom a v rodinnom prostredí : Staňme sa dvojjazyčnou rodinou! Staňme sa viacjazyčnou spoločnosťou!* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Havava, 2012. ISBN 978-80-971123-0-1. S. 64 -70 [CD-ROM].

UČENIE SA CUDZÍCH JAZYKOV V KOMUNITNOM CENTRE KOPČANY – O MOŽNOSTIACH NEFORMÁLNEHO VZDELÁVANIA DETÍ

Miroslava Lemešová

Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra psychológie a patopsychológie,
Bratislava, Slovensko
lemesova@edu.uniba.sk

Jana Almanová

Ulita, o. z., Bratislava, Slovensko
jalman612@gmail.com

Abstrakt

Oblasť formálneho vzdelávania detí pochádzajúcich zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia, otázky ich segregácie a školského neúspechu, sú na Slovensku zmapované viacerými štúdiami. Na vzdelávaní detí sa však podieľajú i organizácie, ktoré nepatria do systému formálneho vzdelávania. V rámci nich ide o zámerné, avšak dobrovoľné učenie, ktoré sa uskutočňuje v rozličných typoch prostredí a situáciách so zameraním na špecifickú cieľovú skupinu. Takéto vzdelávanie prebieha popri hlavných prúdoch vzdelávania a odbornej prípravy v rámci aktivít občianskych združení a organizácií [1]. Dobrá prax týchto zariadení nie je komplexne podchytená napriek tomu, že práve ony by mohli napomôcť identifikácii faktorov ovplyvňujúcich zvýšenie kvality študijných výsledkov detí. Zaujímavými sú napríklad otázky motivácie detí k učeniu či identifikácia špecifik v oblasti vzdelávacích potrieb detí. Medzi takéto organizácie patria i zariadenia fungujúce na nízkooprahových princípoch. Príspevok ponúka skúsenosti získané v rámci vzdelávacích aktivít v Komunitnom centre Kopčany, pričom sa zameriava najmä na učenie sa cudzích jazykov. Podáva prehľad najčastejších ťažkostí, s ktorými deti a mladí ľudia na vzdelávacie aktivity komunitného centra prichádzajú a prezentuje ich pohľad na učenie sa cudzích jazykov získaný pomocou štruktúrovaných rozhovorov.

Kľúčové slová: neformálne vzdelávanie, nízkooprahové princípy, komunitné centrum, učenie sa cudzích jazykov, vzdelávacie aktivity

1. Úvod

V súčasnej domácej i zahraničnej literatúre sa stretávame s mnohými štúdiami mapujúcimi situáciu formálneho vzdelávania detí, pre ktoré sa v odbornej terminológii zaužíval pojem deti pochádzajúce zo sociálne znevýhodneného prostredia (viď napr. Rafael, 2011, Kriglerová, Kadlečíková, 2009, Kahátová 2010, Salner, 2004 a i.). Do tejto skupiny detí patria podľa Zákona č. 245/2008 Z. z. [2] deti či žiaci žijúci v prostredí, ktoré vzhľadom na sociálne, rodinné, ekonomické a kultúrne podmienky nedostatočne podnecuje rozvoj mentálnych, vôľových, emocionálnych vlastností dieťaťa alebo žiaka, nepodporuje jeho socializáciu a neposkytuje mu dostatok primeraných podnetov pre rozvoj jeho osobnosti. Zaraďujú sa sem napríklad deti žijúce v rodinách s nízkym sociálnym alebo ekonomickým statusom, deti rodičov bez domova či rómske deti. Spomínané štúdie objasňujú mechanizmy segregácie a školského neúspechu tejto skupiny v rámci vzdelávacieho systému a v mnohých prípadoch ponúkajú i konkrétne odporúčania riešiace túto problematiku. Stretávame sa v nich s jasnou identifikáciou vonkajších faktorov ovplyvňujúcich školskú neúspešnosť, akými sú okrem školy i rodina a komunita.

Pri citácii prosím uviesť: LEMEŠOVÁ, M., ALMANOVÁ, J. Učenie sa cudzích jazykov v Komunitnom centre Kopčany – o možnostiach neformálneho vzdelávania detí. In *Rozvíjanie cudzojazyčných zručností u detí v školskom a v rodinnom prostredí : Staňme sa dvojjazyčnou rodinou! Staňme sa viacjazyčnou spoločnosťou!* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Havava, 2012. ISBN 978-80-971123-0-1. S. 64 -70 [CD-ROM].

Rafael et al. [3] zdôrazňuje, že neexistujú postupy a modely, ktoré by napomáhali zlepšovaniu týchto vonkajších faktorov a ich vplyvu na vzdelávanie detí ako i to, že nie sú dostatočne rozšírené komunitné centrá, ktoré možno vnímať ako pozitívny prvok ponúkajúci podporné služby v oblasti vzdelávania (práca s rómskymi rodičmi, možnosti doučovania a pod.). Výsledky výskumov upozorňujú, že kompetencie, ktoré deti získajú v priebehu detstva, vytvárajú základ, na ktorom sa rozvíjajú a vytvárajú ich ďalšie zručnosti a spôsobilosti [4]. U detí pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia, čiže u detí vystavených sociálnym i biologickým rizikovým faktorom, hrozí väčšie nebezpečenstvo nerozvinutia týchto základných kompetencií. Následne sú tieto deti často predurčené k slabým školským výkonom a neúspechu [5]. Prieskum MPC ROCEPO 2009-ZŠ [6] ukázal, že z celkového počtu žiakov, ktorí sa zúčastnili ich prieskumu a opakovali na základnej škole ročník (5731), pochádzalo až 4078 žiakov (71,16 %) zo sociálne znevýhodneného prostredia, pričom títo žiaci percentuálne najviac (30,18 %) opakujú prvý ročník ZŠ. Okrem opakovania ročníkov a nedostatočných školských výsledkov sa u týchto detí stretávame tiež s častým vymeškávaním vyučovania a s množstvom neospravedlnených hodín.

Postaveniu a situácii detí zo sociálne znevýhodneného prostredia v rámci formálneho vzdelávania sa venuje dostatočná pozornosť. Ako však ukazuje i zameranie tejto konferencie (Rozvíjanie cudzojazyčných zručností u detí v školskom a v rodinnom prostredí), na neformálne vzdelávanie sa akoby zabúda, a to i napriek tomu, že sa do systému neformálneho vzdelávania tieto deti často zapájajú. Príspevkom sa pokúsime aspoň sčasti vyplniť túto medzeru. Priblížime rozdiely medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním a ponúkneme konkrétne skúsenosti z neformálneho vzdelávania realizovaného v rámci občianskeho združenia Ulita, pričom sa zameriame na oblasť cudzích jazykov. Príspevok je časťou projektu zameraného na mapovanie neformálneho vzdelávania detí žijúcich vo vylúčenej mestskej komunite, ktorý je možné realizovať vďaka podpore Nadácie otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation.

2. Formálnosť a neformálnosť vo vzdelávaní

Vedomosti, zručnosti či návyky môžu byť naučené mnohými cestami. Každá z týchto ciest má svoje špecifické vlastnosti, ktoré istým spôsobom predurčujú priebeh a výsledok učenia. Formálnosť a neformálnosť vo vzdelávaní možno teda považovať za isté vlastnosti prítomné vo všetkých podmienkach učenia. Mnoho vecí sa naučíme omnoho efektívnejšie prostredníctvom neformálnych procesov. Typickým príkladom je učenie sa cudzích jazykov [7]. Iné zas naopak. Rovnako ako vo formálnom systéme dochádza k presadzovaniu demokratických prístupov, formalizujú sa niektoré procesy v neformálnom systéme (napr. akreditácia programov a pod.). Preto namiesto presného rozdeľovania jednotlivých typov vzdelávania/učenia navrhujú niektorí autori hovoriť o aspektoch formálnosti a neformálnosti v učení sa ako takom [1].

Vo všeobecnosti môžeme nájsť niekoľko kritérií, pomocou ktorých ich možno jasne rozlíšiť. Medzi hlavné kritériá patrí priestor, v ktorom sa vzdelávanie uskutočňuje, organizácia vzdelávacích procesov, dobrovoľnosť vstupu do vzdelávacích procesov zo strany učiacich sa či na základe ich výstupov. Pod formálnym vzdelávaním rozumieme vzdelávanie, ktoré sa realizuje v klasickom školskom systéme. Vzdelávanie neformálne sa deje mimo tohto

Pri citácii prosím uviesť: LEMEŠOVÁ, M., ALMANOVÁ, J. Učenie sa cudzích jazykov v Komunitnom centre Kopčany – o možnostiach neformálneho vzdelávania detí. In *Rozvíjanie cudzojazyčných zručností u detí v školskom a v rodinnom prostredí : Staňme sa dvojjazyčnou rodinou! Staňme sa viacjazyčnou spoločnosťou!* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Havava, 2012. ISBN 978-80-971123-0-1. S. 64 -70 [CD-ROM].

systému, často v rámci aktivít občianskych združení či organizácií, ktoré boli vytvorené na doplnenie formálnych systémov vzdelávania (napr. výtvarné, hudobné, športové krúžky, súkromné hodiny ako príprava na skúšky). Ďalšie rozdiely nachádzame v organizácii takéhoto vzdelávania. Funkcie, ciele, obsah, prostriedky, spôsoby hodnotenia, čas a formy sú pri formálnom vzdelávaní definované a legislatívne vymedzené. Tento typ vzdelávania poskytuje nadväzujúce vzdelávacie stupne a typy, ktoré sú určené celej populácii alebo určitým skupinám populácie [8]. Naopak ciele a formy neformálneho vzdelávania nie sú kodifikované, vo všeobecnosti vychádzajú z dieťaťa a mladého človeka, jeho potrieb a záujmov. Ich hlavným nástrojom je dobrovoľnosť, s akou dieťa do procesu neformálneho vzdelávania vstupuje, čím sa líši od formálneho vzdelávania, ktoré je v prevažnej miere povinné. Rozdiel medzi oboma formami vzdelávania je i vo výstupoch. Neformálne vzdelávanie nebýva ukončené udelením osvedčenia, čím sa líši od formálneho vzdelávania, ktoré je potvrdzované dokladom o absolvovaní.

Neformálnosť vo vzdelávaní charakterizuje najmä priestor, ktorý je poskytnutý učiacemu sa jednotlivcovi a snaha o jeho participáciu a zaangažovanie do toho, čo sa deje. Tento typ vzdelávania vychádza a stavia na potrebách a záujmoch učiaceho sa [9]. Dôraz sa kladie na budovanie kapacít jednotlivca, podporu jeho sebahodnoty a dosiahnutie osobnej integrity a úspešného začlenenia sa do spoločnosti [1]. Osoba, ktorá tento proces pripravuje a plánuje, nie je v úlohe učiteľa ale skôr facilitátora. Tieto procesy sú dôležitou platformou pre motiváciu školopovinných detí k štúdiu (v systéme formálneho vzdelávania) nielen na základnej škole ale i k ďalšiemu štúdiu v rámci vyššieho sekundárneho vzdelávania.

Je málo výskumov, ktoré by sa venovali miere zapojenia detí pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia do procesov neformálneho vzdelávania. Zväčša máme k dispozícii výstupy z formálneho školského systému. Podľa prieskumu MPC ROCEPO 2009-ZŠ [6] navštevovalo školské kluby detí zo všetkých detí navštevujúcich tieto zariadenia len 13,09 % žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, podobne nízke číslo sa týkalo aj záujmových útvarov v sledovaných základných školách, kde z celkového počtu detí navštevujúcich tieto útvary tvorila skupina detí zo sociálne znevýhodneného prostredia len 15,62%. Miera zapojenia do formálneho systému teda nie je vysoká, no výsledky výskumu NIDM v ČR [10] zaoberajúceho sa zapojením rómskych detí do neformálneho vzdelávania, upozorňujú, že rómska mládež zo sociálne vylúčeného prostredia dochádza vo väčšine prípadov skôr do nízkoprahových a otvorených klubov. O aké zariadenia ide a aké služby poskytujú?

3. Zariadenia pracujúce na nízkoprahových princípoch

Nízkoprahové zariadenia pre deti a mládež sú určené pre deti a mládež, ktorí sa ocitli v obtiažnej životnej situácii alebo sú ohrození, a ktorí nevyhľadávajú štandardné formy inštitucionalizovanej pomoci a starostlivosti. Ich hlavným cieľom je minimalizovať možné riziká súvisiace so spôsobom života detí a mladých ľudí, umožniť im lepšie sa orientovať v ich sociálnom prostredí a vytvárať podmienky, aby v prípade záujmu mohli riešiť svoju nepriaznivú situáciu. Svojím charakterom a umiestnením sú blízke prirodzenému prostrediu klienta, pričom nízkoprahovosť je záležitosťou skutočnej a reálnej dostupnosti. Pracovníci pracujúci v takýchto programoch sú „maximálne dostupní“. Deti neodsudzujú, prijímajú ich

Pri citácii prosím uviesť: LEMEŠOVÁ, M., ALMANOVÁ, J. Učenie sa cudzích jazykov v Komunitnom centre Kopčany – o možnostiach neformálneho vzdelávania detí. In *Rozvíjanie cudzojazyčných zručností u detí v školskom a v rodinnom prostredí : Staňme sa dvojjazyčnou rodinou! Staňme sa viacjazyčnou spoločnosťou!* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Havava, 2012. ISBN 978-80-971123-0-1. S. 64 -70 [CD-ROM].

také, aké sú, bez prílišných očakávaní, ktoré objektívne nedokážu splniť a naplňajú ich najčastejšiu potrebu – potrebu spolubytia. Ponúkajú pokojné a bezpečné miesto ako prostriedok na vytvorenie kontaktu a vzťahu. Platí tu tiež pravidlo prípustnosti pasivity, anonymity, bezplatnosti, nepravidelnosti v dochádzke a participácie (aktivizácie) klientov [11].

Nížkoprahové programy poskytujú niektoré typy služieb, ktorými sa odlišujú od ostatných typov programov pre deti a mládež. V službách sa prakticky naplňajú ciele nízkoprahových programov. Ide o poskytovanie sociálnych služieb (napr. kontaktná práca, krízová intervencia, základné poradenstvo), voľnočasových aktivít a aktivít zameraných na prevenciu, výchovu a vzdelávanie [12]. V zariadeniach tohto typu sa uskutočňuje neformálne vzdelávanie, ktoré môže mať rôzny obsah (podľa druhu poskytovanej služby), charakter (podľa typu aktivity) a formy (podľa špecifik cieľovej skupiny). Najexplicitnejšie sa však deje práve počas aktivít, ktoré sú zamerané na vzdelávanie a výchovu. Tieto sa v mnohom líšia od vzdelávania v školskom systéme, v ktorom je zákonom stanovený obsah vzdelania, ktoré má byť dieťaťu či žiakovi umožnené dosiahnuť. Zákon 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní [2] stanovuje napríklad, že deti a žiaci majú mať možnosť získať rôzne druhy kompetencií (komunikačné, sociálne, občianske a pod.), ovládať aspoň dva cudzie jazyky a vedieť ich používať či naučiť sa rozvíjať a kultivovať svoju osobnosť a celoživotne sa vzdelávať.

V prípade zariadení pracujúcich na nízkoprahových princípoch žiadny podobný dokument všeobecne záväzný pre všetky takéto zariadenia a organizácie neexistuje. Dôvodom je najmä odlišnosť spôsobená inakosťou cieľovej skupiny, jej potrebami a záujmami, na základe ktorých sa mení obsah samotného vzdelávania a jeho podoba. Mnohé aktivity vzdelávacieho charakteru sa zameriavajú najmä na sprostredkovanie nových informácií, nácvik základných životných zručností či pomoc pri príprave na školské vyučovanie. Treba si uvedomiť, že deti a mladí ľudia prichádzajú na aktivity dobrovoľne. Hlavným cieľom je preto podporiť rôznymi prostriedkami ich motiváciu a podnecovať ich chuť k učeniu a poznávaniu, k zdokonaľovaniu životných zručností, budovaniu hodnoty vlastného ja a pozitívneho vzťahu k školským povinnostiam a ďalšiemu vzdelávaniu.

4. Ako sa učíme „šprechovať“ a „spíkovat“ v Komunitnom centre Kopčany?

Príkladom zariadenia, ktoré poskytuje aktivity zamerané na vzdelávanie a pracuje na nízkoprahových princípoch je Komunitné centrum Kopčany, ktoré je hlavným programom občianskeho združenia Ulita pôsobiaceho v Bratislave. Vzdelávacie aktivity prebiehajú dvakrát do týždňa a sú rozdelené na dve vekové skupiny – žiakov a žiačky prvého a druhého stupňa základnej školy. Deti majú počas týchto aktivít možnosť urobiť si domáce úlohy a pripraviť sa na ďalší školský deň pod individuálnym vedením kvalifikovaných pracovníčok. Zvláštna pozornosť je venovaná deťom s poruchami učenia a pozornosti. Na aktivite sa zúčastňujú aj predškolačky a predškolačky, ktorí sa pripravujú na nástup do školy. Staršie deti využívajú často tento priestor na vytváranie školských projektov prostredníctvom počítačov s pripojením na internet. Na aktivite funguje motivačný systém odmien (zvyčajne majú deti možnosť získať pracovné pomôcky) a výletov. V roku 2011 sme na aktivite zaznamenali počas 73 služieb 589 kontaktov s 59 deťmi. Niektoré z detí využívajú možnosť prísť na túto aktivitu pravidelne, iné sa zastavia len zriedkavo s konkrétnou ťažkosťou či úlohou. Obsah

Pri citácii prosím uviesť: LEMEŠOVÁ, M., ALMANOVÁ, J. Učenie sa cudzích jazykov v Komunitnom centre Kopčany – o možnostiach neformálneho vzdelávania detí. In *Rozvíjanie cudzojazyčných zručností u detí v školskom a v rodinnom prostredí : Staňme sa dvojjazyčnou rodinou! Staňme sa viacjazyčnou spoločnosťou!* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Havava, 2012. ISBN 978-80-971123-0-1. S. 64 -70 [CD-ROM].

jednotlivých návštev si deti volia samé. Prichádzajú buď s konkrétnymi domácimi úlohami alebo oblasťou či vyučovacím predmetom, ktorému sa chcú venovať. Najčastejšie sú to však matematika, slovenský jazyk (ktorý pre niektoré deti nie je materinským jazykom) a cudzie jazyky, najmä anglický a nemecký jazyk, na ktoré v tomto texte upriamime pozornosť.

Pre potreby príspevku sme počas mesiacov máj a jún 2012 zrealizovali štruktúrované rozhovory s deťmi navštevujúcimi vzdelávacie aktivity Komunitného centra Kopčany. Naším cieľom bolo zmapovať okolnosti neformálneho učenia sa cudzích jazykov u detí žijúcich vo vylúčenej mestskej komunite, ktoré využívajú vzdelávacie aktivity Komunitného centra Kopčany. Zamerali sme sa najmä na odhalenie pohľadu detí na význam a ťažkosti spätá s učením sa cudzích jazykov a na charakteristiku jednotlivých prostredí, v ktorých sa učenie odohráva. Rozhovorov sa zúčastnilo osem detí – z toho dve deti na prvom stupni ZŠ a dvaja chlapci. Deti boli vo vekovom rozpätí od 10 do 14 rokov. Zaujímalo nás, aký cudzí jazyk sa deti učia, ako dlho sa ho učia, čo vnímajú ako pozitívne a negatívne na učení sa cudzích jazykov a aký význam osvojovaniu cudzích jazykov pripisujú. S deťmi sme sa tiež rozprávali o charakteristikách prostredí, v ktorom sa cudzí jazyk učia. Popri rozhovoroch sme uskutočnili analýzu individuálnych záznamov vedených o deťoch a ich učení, rovnako ako analýzu správ vytváraných po každej aktivite. Získané údaje sme analyzovali kvalitatívnym spôsobom – vytvárali sme trsy významných kategórií a identifikovali témy kľúčové pre naplnenia stanoveného cieľa.

4.1 Vnímanie cudzích jazykov deťmi

Pre deti, s ktorými sme realizovali rozhovory, bola prvým cudzím jazykom, ktorý sa začali učiť, angličtina. Najmä deti na druhom stupni ZŠ sa však učia dva cudzie jazyky, pričom v našej skupine bol druhým nemecký jazyk. Dĺžka učenia sa cudzieho jazyka sa u detí aj vzhľadom na rozličný vek, líšili. Priemerne to však boli štyri roky pri prvom cudzom jazyku a jeden rok pri druhom.

Z analýzy záznamov o učení sa jednotlivých detí vyplýva, že nie sú veľké rozdiely medzi ťažkosťami detí v učení sa cudzích jazykov vzhľadom na počty rokov, ktoré sa cudziemu jazyku venujú. Najväčšie ťažkosti majú deti zo základnými gramatickými a syntaktickými javmi, výslovnosťou, prácou s textom a slovnou zásobou (platí to pre anglický i nemecký jazyk). Možné príčiny vidíme jednak v nedostatočnom ovládaní slovenského jazyka u niektorých detí ale i v pribúdaní nového učiva, pričom deti nemajú osvojené základy (časovanie, zámená, jednotné a množné číslo, zápor a pod.). Nové učivo si teda nedokážu osvojiť na požadovanej úrovni a zároveň nestíhajú dobehnúť zameškané. Práve množstvo učiva či neporozumenie výkladu učiteľa sú veci, ktoré sa deťom na učení sa cudzích jazykov nepáčia.

Napriek tomu, že majú niektoré z detí, s ktorými pracujeme, v ovládaní cudzích jazykov často veľké nedostatky, spája sa im cudzí jazyk najmä s pozitívami (niektoré deti neuviedli ani jedno negatívum). Deťom sa napríklad páči anglická výslovnosť: „*Páči sa mi, že sa vyslovuje inak ako slovenčina*“ (dievča, 10 rokov), pravidelnosť s akou si cudzí jazyk opakujú, slovíčka, ktoré nie sú ťažké na zapamätanie, práca na projektoch či konverzácia. Na otázku, prečo je dôležité učiť sa cudzí jazyk, uvádzajú najmä tri dôvody. Prvým dôvodom je zamestnanie. Ovládanie cudzieho jazyka vidia ako prednosť, ktorá im môže uľahčiť nástup na

Pri citácii prosím uviesť: LEMEŠOVÁ, M., ALMANOVÁ, J. Učenie sa cudzích jazykov v Komunitnom centre Kopčany – o možnostiach neformálneho vzdelávania detí. In *Rozvíjanie cudzojazyčných zručností u detí v školskom a v rodinnom prostredí : Staňme sa dvojjazyčnou rodinou! Staňme sa viacjazyčnou spoločnosťou!* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Havava, 2012. ISBN 978-80-971123-0-1. S. 64 -70 [CD-ROM].

trh práce: „*Páči sa mi, že keď budem staršia, tak budem mať výhodu, že ma niekam príjmu do zamestnania*“ (dievča, 13 rokov). Druhým dôvodom je komunikácia a tretím cestovanie. Práve v kontakte s cudzími ľuďmi a pri vycestovaní do cudziny najčastejšie pociťujú nemožnosť dorozumieť sa. Skúsenosti z medzinárodných výmenných pobytov či zahraničných návštev na sídlisku, ktoré komunitné centrum organizuje, sú u niektorých hnacou silou v jazykoch napredovať a zlepšovať sa. V reálnom živote práve pri takýchto podujatiach zakúsia, aké to je nedokázať si niečo vypýtať či sa s niekým zoznámiť.

4.2 Miesto, kde sa učím

Deti prichádzajú na vzdelávacie aktivity komunitného centra dobrovoľne, pričom vedia, že pravidelnosť účasti nie je podmienkou. Napriek tomu sa mnohé z detí rozhodnú, že sa chcú učiť aj centre, a to po poldennom pobyte v škole strávenom učením. Ich záujem o využívanie vzdelávacích aktivít je veľký a neraz prevyšuje kapacitu a možnosti komunitného centra. Zaujímalo nás teda, aké rozdiely vidia v miestach, na ktorých sa učia a ktoré faktory ovplyvňujú ich chuť do učenia. Ich odpovede sa vzťahovali na tri priestory: školu, domov a komunitné centrum a možno v nich identifikovať štyri činitele, ktoré ich učenie ovplyvňujú: prístup pracovníčok, bezpečný priestor, metódy učenia a metaučenie.

Deti oceňujú najmä individuálny a podporujúci prístup pracovníčok v rámci vzdelávacích aktivít komunitného centra, ktorý umožňuje prispôbiť tempo a spôsob vysvetľovania konkrétnemu dieťaťu. Pozitívne hodnotia možnosť pýtať sa viackrát (čo umožňuje vnímanie centra ako bezpečného priestoru) a opakované vysvetľovanie v prípade neporozumenia. Práve v tomto vidia zásadný rozdiel oproti škole, kde učiteľ či učiteľka vysvetľuje skupine, pričom môže dôjsť u niektorých detí z tejto skupiny k neporozumeniu: „*V škole to učitelia vysvetlia každému ale nemusím to pochopiť a už to nevysvetlia. Tu sa môžem opýtať viackrát a precvičiť si to*“ (dievča, 13 rokov). Oproti škole či učení sa doma, vidia prednosť učenia v komunitnom centre i v spôsoboch akými sa učenie realizuje (metódy učenia). Učenie v centre považujú za väčšiu zábavu, cítia sa uvoľnene a neboja sa pýtať, nakoľko ich aktivita nie je známkovaná. Na učenie majú dostatok času a k jednému učivu sa môžu neustále vracieť. Deti sa učia i doma, častokrát ale zdôvodňujú, že im doma nemá kto poradiť alebo ak sa aj učia s rodičom, nie je to zábava a úlohy majú rýchlo spravené. Rozdiel v učení sa v centre a v iných priestoroch vidia tiež v tom, že sa tu nielen učia, ale sa učia učiť sa (metaučenie). Dostávajú rôzne návody, spoločne s pracovníčkami hľadajú spôsoby, ako si niektoré veci zapamätať: „*Tu sa mi venujete a radíte, ako sa to mám naučiť*“ (dievča, 13 rokov). Deti vnímajú možnosť učiť sa aj v prostredí mimo školy pozitívne. Svoju rolu zohráva okrem iného iste i umiestnenie nízkoprahového zariadenia priamo blízkosti ich bydliska. Rozdiel oproti školskému učeniu je, ako vyplýva z našej analýzy, spôsobený najmä mierou (ne)formálnosti samotného procesu. V komunitnom centre sú vzdelávacie aktivity postavené na individuálnom prístupe a vzťahu s dieťaťom, hľadaní jeho potenciálu a možností napredovania. Deti sú vedené k tomu, aby na vzdelávacom procese sami participovali, stanovovali si ciele, určovali tempo či obsah vzdelávania. Bez tlaku z dosahovania výkonu a bez stanovených obsahových štandardov sa učenie detí zakladá na dobrovoľnosti a podpore motivácie, s ktorou prichádzajú.

Pri citácii prosím uviesť: LEMEŠOVÁ, M., ALMANOVÁ, J. Učenie sa cudzích jazykov v Komunitnom centre Kopčany – o možnostiach neformálneho vzdelávania detí. In *Rozvíjanie cudzojazyčných zručností u detí v školskom a v rodinnom prostredí : Staňme sa dvojjazyčnou rodinou! Staňme sa viacjazyčnou spoločnosťou!* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Havava, 2012. ISBN 978-80-971123-0-1. S. 64 -70 [CD-ROM].

5. Záver

Prezentované výsledky majú lokálny charakter a platnosť pre nami skúmanú skupinu. Nie je ich teda možné zovšeobecniť. Domnievame sa však, že môžu prispieť k uvedomeniu si existencie a významu prostredí (a nemusí ísť iba o zariadenia nízkoprahového charakteru), v ktorých pri učení zohráva kľúčovú rolu práve neformálnosť. Nazdávame sa, že informácie týkajúce sa dobrej praxe týchto zariadení by mohli napomôcť identifikácii faktorov ovplyvňujúcich zvýšenie kvality študijných výsledkov detí (nielen detí pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia) aj v iných prostrediach a ovplyvniť učiteľov či rodičov. Naša analýza priniesla prvý náčrt niekoľkých činiteľov ovplyvňujúcich motiváciu detí do učenia. Učenie by sa malo odohrávať v priestore bez strachu z hodnotenia, neúspechu či autority dospelého. Vtedy bude podľa nášho názoru efektívne a účinné. Vzťah učiaceho sa a toho, kto učí, by mal byť prijímajúci a podporujúci, pretože často je to práve vzťah, ktorý deti motivuje nevzdávať sa pred prvými prekážkami a neustupovať. Podľa našich skúseností sa deti učia rady. Rady „spíkujú“ a „šprechujú“, rady tvoria príbehy a projekty, rady sa rozprávajú a zoznamujú s ľuďmi iných kultúr. Organizácie zabezpečujúce neformálne vzdelávanie ich v tom podporujú a sprevádzajú. Ideálnym by iste bolo, keby sa oba systémy – ten formálny i neformálny - dopĺňali a prepájali a vytvorili tak jeden fungujúci organizmus. Skúsenosti získané spoluprácou s učiteľkami a školami, ktoré deti navštevujú, naše tvrdenia podporujú.

Použité zdroje:

1. FUDALY, P., LENČO, P.: *Neformálne vzdelávanie detí a mládeže*. Bratislava: IUVENTA, 2008.
2. ZÁKON 245/2008 Z. z. z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupný na: https://www.vedatechnika.sk/SK/VedaATechnikaVSR/Legislatva/245_2008_skolsky_zakon.pdf
3. RAFAEL, V. et al.: *Odpovede na otázky rómskych žiakov vo vzdelávacom systéme na Slovensku*. Bratislava: Nadácia Otvorenej spoločnosti - Open Society Foundation, 2011.
4. NATIONAL RESEARCH COUNCIL.: *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. Washington : National Academy Press, 2000.
5. SAMEROFF, A. J., FIESE, B. H.: Models of development and developmental risk. In ZEANA, C. H. JR. (Eds.). *Handbook of infant mental health*. New York : Guilford Press, 2000, pp. 3 – 19.
6. KOL. AUTOROV: *Správa o výsledkoch prieskumu o postavení žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia v školskom systéme v Slovenskej republike*. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum Bratislava, regionálne pracovisko Prešov, 2011.
7. COLLEY, H., HODKINSON, P., MALCOM, J.: *Informality and formality in learning: a report for the Learning and Skills Research Centre*. LRSC, 2003.
8. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003.
9. ROGERS, A. Looking again at non-formal and informal education - towards a new paradigm. In: *The encyclopedia of informal education*. 2004.
10. NÁRODNÍ INSTITUT DĚTÍ A MLÁDEŽE: *Na křižovatce kultur aneb Romové, Vietnamci a Číňané mezi námi. O výsledcích výzkumu na téma: Multikulturalita v zájmovém a neformálním vzdělávání*. Praha: NIDM, 2010.
11. ŠANDOR, J: Nízkoprahové programy pre deti a mládež. In BARTOŇOVÁ, M. ŠANDOR, J (ed.). *Nízkoprahové programy pre deti a mládež*. Bratislava : Nadácia mládeže Slovenska, 2005. s. 13 – 19.
12. BARTOŇOVÁ, M.: Služby NPDM. In BARTOŇOVÁ, M. ŠANDOR, J (ed.). *Nízkoprahové programy pre deti a mládež*. Bratislava : Nadácia mládeže Slovenska, 2005. s. 45 – 52.